

Referanser: KR 69/13, NFG 15/15, KR 40/15, BM 43/15

Saksdokumenter:

KR 67.1/15 Bibeltekster

Temagudstjenester høsten 2017

Sammendrag

Kirkerådet vedtok i sak 40/15 at det skal holdes fire temagudstjenester i kirkene høsten 2017 i forbindelse med 500-årsjubileet for starten på den lutherske reformasjonen. Disse fire kommer i tillegg til reformasjonsdagen. Saken ble deretter oversendt Bispemøtet til uttalelse.

Bispemøtet har ikke hatt innsigelser til valg av temaer og datoer. Biskopene har derimot ønsket å endre bibeltekstene for søndag 29. oktober – to dager før selve reformasjonsdagen. Biskopene mener denne søndagen i praksis vil bli markering av reformasjonsdagen i de fleste menigheter, og ønsker derfor at reformasjonsdagens tekster skal brukes denne dagen, med Rom 1,16–17 som prekentekst.

Bispemøtets forslag vil bety at de fire temagudstjenestene blir redusert til tre, og at menigheter som ønsker å ha gudstjeneste både søndag 29. oktober og på reformasjonsdagen 31. oktober, vil møte samme bibeltekster med to dagers mellomrom.

For å imøtekomme Bispemøtets anliggende vil Kirkerådet legge opp til at den tredje temagudstjenesten blir fremskyndet med to uker. Dette gir godt rom for alle fire temagudstjenestene samt reformasjonsdagen, enten reformasjonsdagens tekster benyttes på søndag 29. oktober eller om menigheten feirer gudstjeneste på selve reformasjonsdagen den 31. oktober. Det vil bli utviklet ressursmateriale for alle fem gudstjenestene.

Forslag til vedtak

1. Tredje temasøndag høsten 2017 – «Frelsen ikke til salgs» – beholdes i tråd med Kirkerådets vedtak i sak 40/15, men fremskyndes to uker til 15. oktober (18. søndag i treenighetstiden). Det innebærer at tekstene som Kirkerådet har vedtatt for 29. oktober, flyttes til 15. oktober og erstatter de ordinære tekstene

for 18. søndag i treenighetstiden. Evangelieteksten fra Luk 20,45–21,4 blir pretekst og Apg 8,4–24 blir andre lesetekst.

2. Bots- og bønnedag (29. oktober) markeres som vanlig dersom menigheten har gudstjeneste på reformasjonsdagen 31. oktober. Hvis selve reformasjonsdagen ikke markeres i menigheten, kan gudstjenesten 29. oktober benyttes til å markere reformasjonsdagen, og reformasjonsdagens tekster brukes med Rom 1,16–17 som pretekst.
3. Reformasjonsdagen 31. oktober – med tekstene som hører til denne dagen – bør markeres i menigheter hvor det kan legges til rette for det, i alle fall i domkirkene.

Saksorientering

Bakgrunn

Kirkerådet har vedtatt forslag til egne bibeltekster for fire søndager i 2017, året da oppstarten av den lutherske reformasjonen vil bli markert over hele verden. Tekstutvalget er gjort av Hovedkomiteen for reformasjonsjubileet, og har vært til behandling i Nemnd for gudstjenesteliv før vedtak ble fattet i Kirkerådet. Tema for de fire gudstjenestene følger temaene i profildokumentet fra Hovedkomiteen, og er opprinnelig utmeislet av Det lutherske verdensforbund (LVF). Bibeltekstene er valgt for å bygge opp under disse temaene.

De fire søndagene er tenkt inn i et utviklet opplegg som bygger opp under selve reformasjonsdagen. Vedtaket i Kirkerådet slår fast at tekstene for reformasjonsdagen i Tekstbok for Den norske kirke, også skal benyttes på reformasjonsdagen i 2017.

Kirkerådet oversendte sitt vedtak til behandling i Bispemøtet. Bispemøtet har gjort følgende vedtak (BM 43/15):

Bispemøtet har ingen merknader til valg av datoer eller tema. Når det gjelder 29. oktober, vil dette i praksis bli markering av reformasjonsdagen i de fleste menigheter. Bispemøtet vil derfor be om at de fastsatte tekstene for reformasjonsdagen 31. oktober fastsettes som tekster denne dagen, med Rom 1, 16-17 (prekentekest).

Kirkerådet ser at Bispemøtets forslag innebærer at de fire gudstjenestene som Hovedkomiteen for reformasjonsjubileet og Kirkerådet har lagt opp til, med dette forslaget blir redusert til tre. Kirkerådet vil derfor foreslå følgende for å imøtekomme Bispemøtets anliggende:

1. Tredje temasøndag høsten 2017 – «Frelsen ikke til salgs» – beholdes i tråd med Kirkerådets vedtak i sak 40/15, men framskynde to uker til 15. oktober (18. søndag i treenighetstiden). Det innebærer at tekstene som Kirkerådet har vedtatt for 29. oktober, flyttes til 15. oktober og erstatter de ordinære tekstene for 18. søndag i treenighetstiden. Evangelieteksten fra Luk 20,45–21,4 blir prekentekest og Apg 8,4–24 blir andre lesetekst.
2. Bots- og bønnedag (29. oktober) markeres som vanlig dersom menigheten har gudstjeneste på reformasjonsdagen 31. oktober. Hvis selve reformasjonsdagen ikke markeres i menigheten, kan gudstjenesten 29. oktober om ønskelig benyttes til å markere reformasjonsdagen, og reformasjonsdagens tekster benyttes med Rom 1,16–17 som prekentekest.
3. Reformasjonsdagen 31. oktober – med tekstene som hører til denne dagen – bør markeres i menigheter hvor det kan legges til rette for det, i alle fall i domkirkene.

Kirkerådets begrunnelse for forslaget

1. I arbeidet med de nye tekstrekkene ble det for første gang i vår nyere kirkehistorie laget tekster til reformasjonsdagen. Dagen har én rekke med sentrale tekster som er forankret i reformasjonshistorien. En sentral målsetting med å gi dagen egne tekster, var å styrke reformasjonsdagen og reformasjonens anliggender i vår kirke. I forarbeidene ble det vurdert at bots- og bønnedag skulle erstattes av reformasjonsdagen og få tekster knyttet til denne. Dette fikk lite støtte i vedtaksprosessen.

I arbeidet med reformasjonsjubileet har Hovedkomiteen vektlagt at jubileumsåret gir en spesiell mulighet til å markere denne dagen mer aktivt enn det har vært praksis for. Kirkerådet har sett dette som en viktig mulighet til å introdusere gudstjenestefeiring med kveldsgudstjeneste på reformasjonsdagen. Det skal utarbeides ressursmateriale som forhåpentligvis vil bidra til å styrke/etablere reformasjonsdagen som gudstjenestedag.

2. I Hovedkomiteens utvikling av temagudstjenestene har det vært viktig å hente opp temaene fra LVF. Av flere ulike tilnærminger ble det valgt å hente opp hovedoverskriftene fra LVF da det var mer nytenkning og spenst i disse forslagene enn i de øvrige alternativene. Det har også vært vektlagt å hente opp sentrale tekster fra LVF's materiale.

Temaet for den tredje av temagudstjenestene er «Frelsen er ikke til salgs». Det handler om kommersialiseringen av religion – utnyttelse av religion for å gjøre frelse til handelsvare og et kritisk perspektiv på makt og religion. Dette er en tematikk som er aktuell også i dag. Hvis en gjør reformasjonsteksten fra Rom 1,16–17 til pretekst for dette temaet, vil en miste temaets særegne karakter, og i praksis tape en av temadagene i konseptet som er utviklet.

Tematisk vil endringen som Bispemøtet foreslår, føre denne søndagen tett på den første temagudstjenesten om «Nåden alene» (med Ef 2,1–10 som pretekst).

3. Med endringen som Bispemøtet foreslår, mister vi også den historiske forankring i utgangspunktene for Luthers teser – nemlig avlatshandelen. Reformasjonsdagen 31. oktober er forankret i sentral luthersk teologi, men ikke primært i de 95 tesene som i all hovedsak er knyttet til kritikken mot avlatshandelen. Temadagen «Frelsen ikke til salgs» er et tema som henter opp dette perspektivet ved reformasjonen. Dette var bakgrunnen for at denne temadagen var lagt så tett opp til reformasjonsdagen. Kirkerådets foreslår å flytte den to uker tidligere slik at menigheter som ikke feirer reformasjonsdagen kan gjøre dette på bots- og bønnedagen.
4. Tematikken omkring kommersialiseringen av religion er knapt dekket i Kirkeårets tekster. Med de tekstene som Kirkerådet har foreslått, vil vi dermed få fram tekster som ellers aldri leses i Den norske kirke. Tekstene og temaet har dramatiske elementer som gjør det både aktuelt og morsomt å lage materiale og få i gang offentlige samtaler om temaet. Slik tekstene er lagt opp, vil de være en

ansats til et offensivt og et kritisk blikk på religionens muligheter og religionens farer.

5. Evangelieteksten som er foreslått denne dagen, har også en sammenknytning av perikoper som gir nye perspektiver på kjente tekster (de religiøse ledernes misbruk kontra den fattige enken som gir «alt hun har»).
6. Det er gjort avtale om radiooverføring av de fire temagudstjenestene og NRK er så langt positive til en TV-overføring av gudstjenesten i Nidarosdomen på reformasjonsdagen. Det er ikke god kommunikasjon at gudstjenester med to dagers mellomrom har samme tekster. Det er krevende og helt nytt å sette opp samme tekster med to dagers mellomrom. Dette skal trykkes i almanakker, bibelleseplaner osv.

Når den tredje temasøndagen nå foreslås å flytte to uker fram i tid og ikke én, unngår en at temadagen kolliderer med tv-aksjonen som etter all sannsynlighet blir 22. oktober 2017 (aksjonens formål er ennå ikke bestemt).

7. Det er reist spørsmål i saksdokumentet til Bispemøtet om hvorvidt fortellingen i Apg 8,4–24 er en god pretekst. Med tanke på den omfattende kommersialiseringen av religion (det er flere som ser på TV-predikanter enn som går på gudstjeneste) og den omfattende religionsindustrien som har vokst fram gjennom «alternativ-tilnærmingene», er dette et høyst aktuelt tema. Teksten er også brukt som hovedtekst til temaet «Salvation – not for sale» på nettsidene til LVF.
8. På bakgrunn av signalene fra Bispemøtet foreslår Kirkerådet å sette opp evangelieteksten fra Luk 20,45–21,4 som pretekst. Da blir Apg-teksten andre lesetekst på temaet «Frelsen ikke til salgs», slik at en preken også kan trekke veksler på denne teksten. Lukas-teksten har et potensielt selvkritisk perspektiv på anvendelsen av makt og på religiøse leders utnyttelse av utsatte mennesker. Teksten skildrer opp en fattig enke som modell for disiplene. Dette er momenter som støtter opp under temaet.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Vedtaket har ingen andre økonomiske eller administrative konsekvenser enn det som framgikk av saksdokumentet til KR 40/15.